

Meddelanden

af

Gestriklands Fornminnesförening.

1902.

Borgmästare i Gefle.

(Ur rektor J. Selggrens efterlemnade anteckningar.)

Borgmästareembetet var i början ett kommunalt förtroende-uppdrag och dess innehafvare valdes blott för ett år i sänder. Valet skulle ske åtta dagar före valborgsmessan och förrättas af stadens råd. Valbara voro dettas ledamöter och andra bofasta män i staden. Enligt stadslagen skulle visserligen Stockholm hafva fyra borgmästare på en gång, men de smärre städerna skulle efter råd och lägenhet kunna få nöja sig med ett mindre antal. Det oaktadt finnes, att Gefle i äldre tid ofta haft tre borgmästare, stundom t. o. m. fyra. Vanliga antalet var dock två.

Fram emot midten af 1600-talet inträdde behofvet af särskild fackbildning åtminstone för rättens ordförande och då beslöts, att borgmästare skulle förordnas af k. m:t och tagas bland juridiskt bildade och i allmänna värf pröfvade män.

*Den förste enligt dessa grunder tillsatte borgmästaren hette **Simon Döpken** och utnämndes på Axel Oxenstjernas förord år 1646.*

Nedanstående förteckning på innehafvare af borgmästareembetet i vår stad utgör såsom ofvan antydts ett utdrag ur rektor Selggrens efterlemnade anteckningar, men sträcker sig icke längre än till 1600-talets slut, enär anteckningarna efter den tiden äro för litet utarbetade för att lämpa sig för offentliggörande i tryck.

Om tillfälle framdeles kan finnas till deras komplettering och bearbetning, skulle de blifva ett värderikt underlag för en fortsättning af det här nedan meddelade.

Anteckningarna lyda som följer.

Längden börjar med året 1521, då *Hans Odensson* (Öndesson?), *Nils Jönsson* och *Johan Delman* skola hafva varit borgmästare i Gefle. (Hülphers beskrifning öfver Gestrikland, efter Alrots dissert. de Gestricia 1.77, hvarest El. Palmskölds meddelade uppgifter återopas). Uppgiften kommer till en del af ett misskrifvet årtal. Hans Öndesson och Nils Jönsson voro borgmästare 1621. Johan Delman blef ej borgmästare förr än 1669. Vi få således börja med

1. *Jöran Skog* 1522 (Alrot I. c.).

2. *Per Andersson* (Grubb) 1525 (Hülphers I. c. förmodligen efter Bureslägtens genealogi). I »mantalet öfver Gefle 1559» förekommer en *Per Andersson* borgmästare; möjligtvis samme person.

Per Andersson var bror till underlagmannen i Vesterbotten *Jakob Andersson* och således son till *Anders Persson* i Grubbe och *Maria*, *Jacob Anderssons* dotter i Bure.

Borgmästaren *Per Andersson* hade tre söner: *Andreas Petri* Grubb, född i Gefle 1525, kyrkoherde i Lule och prost öfver Norrbotten, † 1596; *Magnus Petri*, kyrkoherde i Frötuna; *Erik Pedersson*, borgare, och två döttrar, *Anna* g. m. kyrkoherden i Bollnäs *Magnus Nicolai*, *Simmingsköldarnes* stamfader, och *Dordi* g. m. kyrkoherden i Vadstena *Clemens Laurentii Gevaliensis*, från hvilken adliga ätterna *Grubbenfelt* och *Grubbenhjelm* härstamma. Borgmästarens sonsons son *Olof Samuelsson* Grubb, assessor i Åbo hofrätt, adlades med namnet *Wallenstjerna* och är stamfader för denna ätt.

3. *Nils Eriksson*, borgmästare 1551 (Kamm.-ark:s handl.).

4. *Lars Björnsson* 1569. Hans dotter *Anna* g. m. borgaren i Gefle *Hans Bubb* var moder till underamiralen *Lars Rodersköld*; en annan dotter g. m. *Une Olofsson*, skräddare, stamfader för *Unonier*.

5. *Anders Jakobsson* 1573. Satt i rätten d. 10 maj s. å. jämte *Per Helsing* och *Bertil Larsson* som borgmästare (Gefle stads tänkebok).

6. *Bertil Larsson*, borgmästare 1573 (Gefle stads tänkebok) 1575 (Kamm.-ark. handl.) 1576, 1578 (G. st:s tänkebok),

1589 (Gestrikls dombok) 1585, 1587 (G. st:s tänkebok); 1594 (Kam.-ark.) 1595 (tänkeb.); 1597 (d:o) 1588 (Alrot I. c.).

Han var gift med *Malin*, dotter af underlagmannen i Vesterbotten *Jakob Andersson* (Grubb) och således brorsdotter till n:o 2. Deras barn voro: *Jakob*, borgmästare i Gefle; *Barbro* g. m. kyrkoherden i Vendel mag. *Johannes Petri* (Helsing); *Lars*, en tid borgare i Gefle, sedan ägare af ett hemman i Sättra, en orolig och i rättens handlingar ofta omnämnd person; *Malin* g. m. *Måns Clementsson* (Oliveblad) till Haga af adel; och *Hans*, som var borgare och handlande i Gefle.

7. *Per Olsson* (Helsing). Borgmästare 1573—76 (tänkeboken, Gestr. domb.). Nämmes sedan som rådman 1585, 1587.

Köpte 1586 af *Olof Matsson Törne* en vret strax nedan för *Gafle* bro (nu *Gustafsbro*) på norra sidan om ån, å hvilken vret *Mats Törne**, *Olofs* fader, erhållit *Gustaf Vasas* upplåtelsebref d. 12 juli 1553.

Per Olssons söner voro: *Hans* eller *Johannes Petri*, som 1584—88 åtnjöt understöd af kronan för att fortsätta sina studier i främmande land, blef efter hemkomsten skolrektor i Uppsala 1589, sedan professor i grekiska 1595 och slutligen kyrkoherde först i Vendel 1602, sedan i Öregrund 1605; *Måns Persson Helsing*, borgare i Gefle 1611.

8. *Hans Månsson Gammal*, borgmästare 1578, 1583 (tänkeboken), 1584 (Alrot II. 2).

Hans Månssons enka, hustru *Karin*, köpte år 1597 en gård och tomt, 32 aln. lång, 64 aln. bred, samt sjöbod, stolpherberge, badstuga och kålhage af *Herman von Gander* för 7 skæ plåtekoppar.

Hans döttrar voro: *Anna* g. m. professorn, sedermera ärkebiskopen doktor *Petrus Kenicius*; *Katarina* g. 1:o m. borgaren i Gefle *Lars Hansson Gammal*, 2:o m. *Peder Gunnarsson*; *Magdalena* g. m. *Olof Hansson*, borgare i Gefle, hvilken äfven

*) *Mats Törne* tjänade både *Gustaf Vasa* och *Erik XIV*. Han var en bland dem som på *Gripsholm* höllo vakt om hertig *Johan*. År 1564 skickades han med en styrka af 6,000 man att intaga *Trondhjem*. Genom sin dotter *Barbara* är han stamfader för ätten *Törnflycht*.

Den ofvannämnda vreten, som ligger midt emot *Gustafsbro* bryggeri, är jämte dettas område äldst af de fasta vretarna i Gefle. En del af den utfylles nu för att intagas i stadens begravningsplats.

likasom hans barn begagnade svärfaderns och morfaderns tillnamn Gammal.

9. *Lars Persson*, borgmästare 1583 (tänkeboken), 1584 (Alroth l. c. II: 2), nämnes som rådman 1578, 1585.

10. *Nils Björnsson*, borgmästare 1578, 1583, 1585, 1587, 1595 (tänkeboken), 1584, 1593 (Alrot); lefde ännu 1598 (G. D.).

Köpte år 1576 af Lasse Jonssons arfvingar en tomt, som låg vid Långgatan, vid Lille ån söder om dess egen gård och Peter skomakares. Köpte 1576 jämte sin granne Mats ålänning en tomt till bäggederas lägenhet af Lars Andersson och hans broder Mårten Andersson, söder om sin gård vid Långgatan hos Litzle ån. Köpte 1597 en vret, belägen vid Mårdänge i Hille socken, af Mårten Larsson, borgare i Gefle. Sålde 1596 en gård med sjöbod till Olof Persson köpsven för 5 skæ plåtekoppar.

En dotter till Nils Björnsson *Margareta* Nilsdotter var gift 1:o m. Jakob von Gandersson, handlande i Gefle, 2:o m. kyroherden i Walbo Måns Östensson Rålamb † 1601(?), 3:o m. Envald Persson, borgare i Gefle.

11. *Lars Andersson*, satt i borgmästarens stad och ställe 1573 (tänkeb.), var rådman 1578, 1583, 1585. Var död 1601, enär då räkning gjordes mellan Lars Jönsson och Hans Bubb samt deras medarfvingar Mårten Larsson och Peter Svensson om något arf, som fallet var efter Lars Andersson, fordom borgmästare i Gefle.

12. *Wellam Markusson*, borgmästare jämte sin svåger Bertil Larsson 1594 (Kamm.-ark.), rådman 1578, 1583, 1585, 1587, 1597.

Köpte år 1574 d. 8 febr. af tvänne borgare i Uppsala Hans Olsson och Olof Bergelsson en vret på Lexemarken för 150 örtuger reda penningar, hvilken vret den enes fader Olof Helgesson, borgare i Gefle med sitt mod och arbete uppröjt hade emot 5 öres skatt om året. År 1686 d. 19 aug., då de stadsbor, som hade ägor i Lexe, blefvo af åsbyggeborna instämnda till svars, uppvisade assessor Olof Larsson på Lexelund detta köpebref, påstående härå urminnes häfd (Gestr. domb.).

Köpte äfven en kvarn af Anders Larsson och Olof Jonsson i Testebo, hvilket köp uppbjöds första gången 1591 (Gestr. domb.).

Var 1598 ¹¹/₅ bisittare i ett landsting på Gefle hus

Gift med Sara Jakobsdotter (Grubb), dotter till underlagmannen i Vesterbotten Jakob Andersson (Grubb). Deras grafsten sågs i södra korsgången af Gefle kyrka med initialerna till mannens och hustruns namn samt fem barns, hvilka aflidit 1568—89.

12 a. *Anders Eriksson*, rådman 1583, 1587 (tänkeboken), satt i rätten som borgmästare 1595, 1597 (tänkeboken).

13. *Jakob Grelsson* (Gregersson), rådman 1583—1596, borgmästare 1597, 1598, 1600—1606, 1608, 1610, 1616.

Åtnjöt ett hemman fritt i Solberga, Torsåkers socken efter hertig Karls bref (kam.-ark. 1598).

Gift med Karin Olsdotter, dotter till Olof Wahlbo. En dotter g. m. Lars Bertilsson (se n:o 6!).

14. *Hans Germundsson*, rådman 1587, borgmästare 1598 (tänkeb.) 1600 (Gestr. domb.).

Köpte 1575 ⁵/₂ en tomt af Håkan Östensson för 450 mark örtug och ett tröjkläde af Engelskt samt en annan tomt af Lars Faleson, borgare i Gefle. Likaledes 1597 en gård vid ån af befallningsman Lars Heliaesons barn och arfvingar, biskop Olof i Västerås, Anders Larsson, Kristoffer Ivarsson, och Daniel Ersson. Vid Valbo ting lät han 1600 uppbjuda en vret vid Hemlingby sjöbodar.

Hans Germundsson dog d. 18 nov. 1608 enligt inskriften på den silfverkanna af 127 lod, som till hans åminnelse skänktes till Gefle kyrka.

Hans enka hette Margareta Larsdotter. I Gefle kyrka på norra gången utanför sakristi-dörren ligger*) en grafsten med namnen Hans Germundsson Ablun(?) Hansdotter, möjligen afseende borgmästaren och hans första hustru.

15. *Erik Andersson*, borgmästare i Gefle vid år 1601 (tänkeboken).

16. *Erik Broddesson*, rådman 1595, 1598, borgmästare 1600—1605. Var föreståndare för hospitalet 1602—1604 och kvitterade i denna egenskap de 24 tunnor kronotionde, som voro anslagna till hospitalet.

Erik Broddesson var gift med Margareta Jakobsdotter (Grubb) och sålunda svåger till borgmästaren Bertil Larsson.

*) Nu mera ej synlig, då kyrkans golf belagts med tiles.

Hon hade i ett föregående gifte med Per Ångerman, borgare i Gefle, flera barn, af hvilka Dordi Persdotter blef gift med Karl Henriksson, rådman i Gefle 1595, 1596, och Margreta Persdotter gift med handlanden i Gefle Daniel Kröger.

Erik Broddesson var fullmäktig vid riksdagen i Norrköping 1604.

17. *Lars Olsson*, rådman i Gefle 1595—1601, borgmästare 1606 (tänkeboken).

Lefde ännu 1626 (Gestr. domb.), då han var instämd af befallningsmannen att styrka sin åtkomst till en vret å Järsta ägor.

Var son af Olof Larsson i Gefle och Malin, dotter af Olof Matsson i Gefle och Karin Andersson (Grubb), syster till n:o 2. Lars Olsson var således systersson till biskopen i Linköping m:r Martinus Olai och syssling till ärkebiskopen Olaus Martini. Hans bröder voro m:r Johannes Olai Gevaliensens, professor i Uppsala 1597, och herr Magnus Olai, kyrkoherde i Söderköping.

Hans gifte är okänt. I genealogia Buræorum nämnas fyra hans barn, *Daniel*, *Måns*, *Brita* och *Anna*. I Palmsköldska samlingen omtalas ännu en dotter *Magdalena* g. m. m:r Bertil i Falun.

18. *Jakob Bertilsson*, borgmästare 1606 (tänkeb.), 1610 (kam.-ark.), 1614 (tänkeb.), 1621 (Alrot).

Var son af borgmästaren Bertil Larsson (n:o 6) och Malin Jakobsdotter (Grubb). Gift med Brita, dotter Olof Mårtensson i Gefle. Deras barn voro: *Gölug*, g. m. rector scholæ i Gefle, sedan kyrkoherden i Bollnäs Olaus Andreæ † 1649; *Bertil*, *Karin*, *Ingrid*, *Malin*, *Mårten*, *Anders*, *Olof*.

19. *Hans Öndesson*, rådman 1597 och 1606, borgmästare 1610 (kamm.-ark.) 1613, 1614 (rådst.-rättens prot.) 1621 (Alrot).

Köpte 1584 $12\frac{1}{6}$ ett litet tomtstycke af staden, »där fordom timklockan hade stått, hvilket tomtstycke är beläget vid dess tomt, 11 alnar långt och 11 alnar bredt, för 6 daler». Köpte äfven 1589 $12\frac{1}{2}$ ett tomtstycke för 6 daler, liggandes näst vid dess tomt 12 alnar långt och 8 alnar bredt af Nils Anderssons enka och Olof Skinnare. Ägde vretar vid Brynäs, som såldes 1634 af hans arfvingar till borgmästaren Hans Andersson (Grubb).

20. *Hans Andersson* (Grubb), borgmästare 1614 (R. R. Prot.) 1623 (Alrot), 1624, 1625, 1627 (Gestr. Domb.), 1636, 1637 (R. R. Pr.) 1638 (Gestr. Domb.). Kallas 1641 f. d. borgmästare.

Hans Andersson var son till underlagmannen i Västerbotten Anders Jakobsson i Grubbe, en sväger till borgmästarna Bertil Larsson, Wellam Markusson och Erik Broddesson.

Gift med... Barnen voro *Anders Hansson Grubb*, borgare och rådman i Gefle; *Hansdotter* g. m. Lars Michaelsson Dambäck; *Wellam*; *Margreta*, *Sara*; *Kristina*; *Jakob*; *Magdalena* g. m. Kristoffer Hansson.

Vid landstinget i Gefle d. 16 dec. 1624 klagade borgmästaren Hans Andersson öfver arrendatorn Erik Olsson, att han hade sagt till sin underfaktor Olof Persson, när han kom till borgmästarens gård, här bor borgmästaren, kronans tjuf, hvilket Olof Persson erkände. Svarade Erik Olsson, att borgmästaren tillkom något af den koppar nu sist är beslagen vid Forsbackan, därtill Hans Andersson nekade, äfvensom till en annan beskyllning af Erik Olsson, att Hans Andersson hade för några år sedan kommit till Öregrund med en stor båt full med koppar och begärt af Eriks hustrus bröder, att de skulle utsätta bräder och intaga kopparn; han ville gifva den 100 daler (Gestr. domb.).

H. A. lät 1625 uppbjuda två vretstycken på Hemlingeänget, som han köpte af stadsskrifvaren Olof Larsson (Gestr. domb.).

Köpte 1643 Holmsundsön med Långskär och Löfharen af samtliga hemlingborna för 148 daler och 2 tunnor salt. Fick därå uppbud och fasta vid Valbo ting 1647 (jordrans. prot.).

1638 d. 10 april lät han vid Hille ting uppbjuda ett stycke obrukadt land på *Kalffelöten* emellan borgmästaren salig Johan Olssons och borgaren Hans Joenssons vretar, som han köpt af Lars Persson i Sätra för 51 daler (Gestr. domb.).

Hans Andersson var son till underlagmannen i Vesterbotten Anders Jakobsson i Grubbe, en sväger till borgmästarna Bertil Larsson, Vellam Markusson och Erik Broddesson.

21. *Karl Rasmusson*, borgmästare 1617, 1622 (Gestr. domb.), 1628 (Alrot).

Lefde ännu 1631.

Uppbjöd 1617 d. 30 april vid Valbo ting ett vretestycke vid Gröstigen, som var köpt af Olof Persson i Hemlingby (Gestr. domb.).

Köpte af vällärde herr Erik Johannis, kyrkoherde i Sköns socken i Medelpad, för 90 daler 3 öresland och några penningland jord liggande i Hemlingby, som han uppbjöd 1622 (Gestr. domb.). 1631 d. 2 aug. uppbjöd ärlig och välaktad Karl Rasmusson en vret liggande utom Hemlingebäcken, som han hade i underpant af Olof Larsson, generalregementsskrifvare öfver Väster- och Östernorrlanden för 130 daler.

I Gestriklands dombok 1682 nämnes borgmästaren Karl Rasmusson såsom i förtiden ägare af ett hemman i Hemlingby, som han köpte 1632 af sin svåger Per Andersson Kuth.

Gift med Margareta Kröger, dotter af handlanden i Gefle Daniel Kröger † 1616 och Margareta Persdotter Ångerman.

Barn: *Rasmus Karlsson*, rådman i Gefle 1631; *Sara* g. m. Hans Kruse; en dotter g. m. Hans Mårtensson; *Karl*; *Olof*; *Daniel*.

22. *Nils Jönsson*, borgmästare 1618 (Gestr. domb.) 1621 (Alrot). Uppbjöd 1618 en vret vid Hemlingby sjöbodas, som han köpt af Olof Persson i Hemlingby.

Fogden öfver Gestrikland, Nils Persson Humble, gjorde samma år hemgång hos Nils Jönsson, nedskar och bortförde kläppen i stadens vårdklocka och föröfvade andra våldsamheter, såsom det är att se af de besvär, som menigheten i Gefle anförde öfver honom (riksark., städernas besvär).

Om hans släktförhållanden är ej något med säkerhet känt.

23. *Hans Jönsson*, borgmästare 1619 (Sehlbergs saml. 1) 1623 (Alrot), kallas äfven i Gestr. domb. borgmästare i Gefle, då han vid tinget i Valbo uppsade *Åhrrödnigen*, »som han hade haft i pant och skattlagd är under staden för 6 öre». Sade sig ej vilja skatta därför, »utan bonden Anders Hansson i Västbyggeby må hafva igen både jorden och skatten».

24. *Hans Olsson*, skall äfven hafva varit borgmästare i Gefle år 1623 (Alrot), men nämnes ej på något annat ställe.

25. *Bertil Kröger*, borgmästare i Gefle 1624 (R. R. P.) 1625 (Alrot), var död 1632 (R. R. P.).

Son till Daniel Kröger, på sin tid den fögmögnaste borgaren i Gefle, och Margareta Persdotter Ångerman, dotter af borgaren i Gefle Per Ångerman och Margareta Jakobsdotter (Grubb), samt styffader till borgmästaren Erik Broddesson.

Släkten var tysk. En Hans Kröger var 1613 handlande i Stralsund (se tullregistret för Gefle 1613). En skräddare och borgare i Lybeck... Kröger var fader till vice amiralen Otto Sjöstjerna.

Bertil Kröger var gift med Malin, som sedermera blef gift med borgmästaren i Jöns Ingvaldsson. Barnen voro: *Daniel Kröger*, borgmästare i Ule, *Bertil Kröger*, handlande (i Gefle?) och *Hans Kröger*, handlande i Gefle † 1680.

26. *Olof Joensson*, rådman 1614, 1624 (R. R. P.), borgmästare 1628 jämte Karl Rasmusson, (Alrot.)

En *Daniel Jönsson*, borgmästare i Gefle, var medlem af det ständernas utskott, som i jan. 1628 var samladt i Stockholm (Stiernman, riksdagars och mötenes beslut 1. 807) men är ingenstädes nämnd såsom sådan i Rådhusarkivets handlingar.

27. *Hans Melis* (Melijs, Milles, Millies). Förekommer vid tingen i Gestrikland 2 sept. 1625 — 9 juni 1628 i egenkap af arrendator af kronans räntor af denna provins.

Var rådman i Gefle 1624, borgmästare 1630; nedlade denna befattning 1631 d. 27 april.

Uppbjöd 1633 ett stycke i *Norränge*, som han köpt af alla grannarna i Sättra.

Ägde jämte sin svåger Kasten Hansson ett skattehemman på Ön i Valbo, som deras svärfader Sigfrid Hindersson köpte 1595, men som handlanden Per Olsson tillegnat sig. Det tilldömdes Melis $\frac{1}{3}$ 1629, eller rättare honom och hans svåger, hvilka då erhöilo uppbud. Hans Melis sålde sin hälft, 5 öresland, till Per Olsson, som därå erhöil uppbud 1643 $\frac{26}{2}$, då Hans Melis ännu lefde, men då tredje uppbudet skedde hösten samma år, nämnes han som död (Gestr. domb.). Hans gård i staden och tvänne vretar blefvo 1640 värderade »efter Kongl. Hofvets (Hofrättens?) befallning» till betalning åt Jakob Feif (R. R. P.).

Gift med Kristina Sigfridsdotter (Sarff), dotter till konung Johan III:s sekreterare Sigfrid Hindersson (Sarff), hvilken såsom konung Sigismunds anhängare rymde ur riket, och Elin Köniks-

dotter, ärkebiskop Kenicii syster, som i sitt första gifte hade rådmannen Anders Nilsson i Gefle.

Troligen var han af skotsk härkomst. »En ung man», Hans Melis, som 1653 vistades i Gefle och hvars efterkommande bibehöllo sig där ett par generationer, uppgaf själf, att hans far var skotte (R. R. P.). Möjligen var han en nära anhörig till borgmästaren.

28. *Hans Jonsson Falland* (namnet skrifves äfven *Falan* och *Fallen*) valdes d. 4 maj 1631 till borgmästare efter Hans Melis. Innehade denna befattning 1633—36, 1639—41, 1647 (R. R. P. och Gestr. domb.). Var död 1649.

Kallas borgare och rådmän i Gefle 1625 ¹⁴/₁₁, då han uppbjöd en vret, liggande vid Kalfvehagarna nedanför Sättra by, som han köpt af Mats Olsson och Jon Andersson i Sättra (Gestr. domb.). Köpte ytterligare en vret i Kalfhagen för 60 daler af Lars Persson i Sättra, hvilken vret uppbjöds första gången 1635 ¹¹/₂ (Gestr. domb.). År 1649 köpte Bastian Poppelman af hans efterlemnade barn och måg Anders Olsson och Jon Hansson med deras systrars inrådande en vret benämd Kalfhagen nedanför Sättra på södra sidan för 750 daler (R. R. P.).

Hans gifte är obekant. Utom sonen *Jon Hansson Falland*, som hade åtskilliga mindre kommunala bestyr och synes hafva varit borgare i Gefle, nämnas tvenne andra af samma namn, *Jon Larsson Falland*, som blef borgare i Gefle 1653 och *Per Jonsson Falland* 1658 (R. R. P.).

29. *Daniel Larsson* nämnes som borgmästare i Gefle 1633 (Sehlb. saml.).

30. *Joel Michelsson Behm* blef d. 4 maj 1631 vald till borgmästare jämte Hans Jonsson Falland och afträdde från detta embete d. 29 april 1635.

Hos Hülphers i dess Gestríklands beskrifning nämnes han såsom borgmästare redan 1611. Lefde ännu 1640.

Släkten är tysk. Äldste stamfadren i Sverige Michael Behm lefde i senare delen af 1500:talet, var bergsman i Falun och bodde på Grufrisset. (Svensk släktkalender 1886, sid. 87). En Isak Behm var skeppskapten, då han erhöll i förläning de hemman på Ön i Valbo, som sekreteraren Sigfrid Hindersson förut innehafte (kam.-ark. handl.). Samme man blef kapten

öfver de efter danska krigets slut sammanslagna resterna af Gestríklands, Helsinglands, Medelpads, Ångermanlands och Norrbottens fotknektar (Hallenberg, Gustaf II Adolfs historia). Erhöll 1612 två kronohemman i Uppland till evärdelig egenom under frälserätt (anf. arb.). Skref sig sedan till Riisberga (Gestr. domb.).

Jon Michelsson Behm var gift med Anna Kröger, dotter af Daniel Kröger och Margareta Persdotter Ångerman och blef med henne stamfader för denna vid utspridda släkt. Deras barn voro: *Daniel Behm*, född 1611, adlad *Behmer*, professor i Uppsala, slutligen Hofråd; *Michael Behm*, löjtnant vid skeppsfloktan; *Jonas Behm*, handlande i Gefle, men måste för åtskilligt öfvervåld rymma staden 1651, sedan anställd i krigstjänst. Var kapten, då han för nya våldsamheter 1661 måste begifva sig till Norge, hvarest han dog; *Lars Behm*, handlande i Gefle 1649; *Bertil Behm*; *Nils Behm*; *Albrekt Behm*, assessor i bergskollegium, ägare af Tolfors, Forsbacka och Axmars bruk samt Hilleviks masugn; *Hans Behm*, faktor vid gevärsfabriken i Söderhamn och borgmästare darsammastädes; *Petter Behm*; *Margreta Behm* g. m. borgaren i Gefle orgelbyggaren Per Hansson Thel.

31. *Johan Olsson Gammal*. Borgmästare 1634, men hade äfven förut beklädt detta embete. Valdes ånyo 1635 ²⁹/₄ (R. R. P.). Dog 1637.

Johan Olsson fordom borgmästare i Gefle uppbjöd vid Hille ting d. 12 okt. 1633 en vret i Kalfhagen på löten nedanför Sättra by, som han köpt af Per Andersson och Lars Jönsson i Sättra (Gestr. domb.). Han hade af mark och mo upptagit röjningen *Kullsand*, på hvilken hans enka begärde 1638 ⁴/₇ magistratens resolution, och resolverades samma dag, att hon skulle (årligen) gifva 6 mark till staden (Gefle stads tänkebok).

Hans enka Margareta Thomasdotter dog 1656. Hans barn voro: *Olof Johansson Gammal*, adlad *Ehrencrona*, assessor i Göta hofrätt; *Barbro Johansdotter Gammal* gift 1:o med kyrkoherden i Ofvansjö Erik B. Hammarinus, 2:o med borgmästaren i Gefle Olof Jonsson; *Brita Johansdotter Gammal* gift med borgmästaren Sigfrid Wolker.

Han var son af Olof Hansson, borgare i Gefle och hans hustru Magdalena, dotter af Hans Månsson Gammal, borgmästare i Gefle.

32. *Elias Persson Gavelius*. Var son till rådmannen i Gefle Per Hansson, † 1612 och Ingrid Persdotter, född 1574, död 1642, dotter till handlanden i Gefle Per Hansson, som i sitt andra gifte var gift med rådmannen i Gefle Mårten Hansson Rödbäcks första hustru.

Var en verksam man och åtnjöt bland sina medborgare ett stort anseende. Redan 1631, då han ännu var en ung handlande, blef han vald till rådman och 1639 till borgmästare, hvilken förtroendesyssla han sedan oafarutet innehade till d. 30 april 1656. Han efterträddes af sin måg inspektoren öfver småtullarna och accisen Sigfrid Wolker, hvilken å sysslan erhöll konungens fullmakt. Efter Wolkers död erhöll han k. m:ts förordnande d. 6 febr. 1665 »att samma sitt embete, som han förut till sin måg cederat, tillträda och förvalta». Då han skulle af då varande landshöfdingen friherre Karl Sparre på rådhuset introduceras och landshöfdingen yttrade den förmodan, att hvar och en skulle låta sig behaga k. m:ts vilja och förordning, yttrade flera, att borgmästaren tillföre varit för sträng mot borgerskapet och ville ej vederkänna honom för hans hetsighets skull. Men landshöfdingen gjorde processen kort, introducerade honom i embetet och lät insätta två af remonstranterna i häktet. Elias Perssons forna popularitet hade sålunda försvunnit. Emellertid innehade han borgmästarebefattningen till sin död 1668.

Äfven hans förmögenhetsvilkor synas mot slutet af hans lefnad hafva försämrats. Han begärde 1663 hos landshöfdinge-embetet anstånd med betalning af någon skuld, »emedan han af stor fattigdom var betungad». Jämte sin svåger, faktorn i Söderhamn Johan Eskilsson (g. m. Anna Mårtensdotter Rödbäck) och borgaren i Gefle Rasmus Karlsson anlade han 1644 vid Tolfors en fransk masugn med hammare, om man undantager bergsmanshamrarna, det äldsta järnverket i Gestrikland, men 1654, då Hilleviks masugn anlades för Forsbacka och Tolfors bruks gemensamma räkning, var Elias Persson ej längre delägare.

Med sin hustru Katarina Nilsdotter, som dog i Gefle 1674 och var dotter till rådmannen därstädes Nils Olsson, hade han 16 barn, af hvilka 5 dogo i barndomen. Af sönerna blef *Per Gavelius*, född 1625, juris professor i Uppsala, sedan assessor i Göta hofrätt, adlad och stamfader för adeliga ätten *Ceder-schöld*; *Elias Gavelius*, född 1627, borgmästare i Kristinestad; *Nils Gavelius*, en tid borgare i Gefle, sedan handlande och rådman i Wasa, genom sina söner stamfader för adeliga ätten *Adelstjerna*. Af döttrarna blef *Ingrid* gift med borgaren i Gefle, sedan tullarrendatorn Johan Human; *Helena* gift med befallningsmannen Lars Larsson Ferner; *Katarina* gift med hauptmannen öfver Wasa grefskap Botvid Larsson Höök; *Anna* gift med borgmästaren i Gefle Sigfrid Wolker och sedan med Olof Skogh; *Magdalena* gift med sekrekretaren Erik Palm-sköld; *Dorotea* gift med bokhållaren på Wesslands bruk Lars Mikaelsson Lingberg; *Brita* gift med kontrollören vid Sjötullen i Gefle Jöran Elis; och *Maria* gift med kommissarien i kammarrevisionen Abraham Reiner.

33. *Simon Döpken* (eller *Depken*, som släkten senare skref sitt namn).

Hvad befattning han innehaft, innan han 1646 blef borgmästare i Gefle, är ej känt. På rikskansleren Axel Oxenstjernas förord och på borgerskapets egen begäran om tillsättning af en lagfaren borgmästare erhöll han drottning Kristinas fullmakt å sysslan d. 6 juni 1646.

Rådhusrättens protokoll omförmäla en långvarig oenighet och split, som uppstått mellan Döpken och stadens dåvarande pastor m:r Olaus Christoferi Aurivillius, men uppgifva ej anledningen och förloppet vidare än att Aurivillius d. 18 nov. 1649 uppträdde å rådhuset, beklagade sig öfver Döpkens injurier och att han brutit en emellan dem ingången förlikning, samt begärde af rätten och menigheten, att de ville offentligen sig förklara, om de hade något emot honom, och det fritt utsäga; hvarom icke, begärde han en vittnesskrift om sin tjänst, lefverne och förhållande här i staden, hvilket äfven beviljades honom och underskrefs af närvarande borgmästaren Elias Persson Gavelius och rådet samt äfven af menigheten, för hvilken skrift m:r Olof tackade och lät dem förnimma, att emedan han nu trodde,

att aldrig någon vänskap mera skulle blifva mellan honom och Döpken, ville han söka en annan lägenhet eller ock skulle Döpken vika. Då uppsteg hela menigheten och begärde, att borgmästaren Elias Persson och rådet ville supplicera hos k. m:t och i underdånighet begära att blifva af med Döpken, och beklagade, att de af honom intet kallades annat än »kälkeborgare». En af borgarskapet yttrade sin förtrytelse däröfver, att Döpken låtit sig förmärka ingen fiskare vilja hafva i staden. »Hela menigheten stod fast däruppå, att suppliceras skulle hos k. m:t, att Döpken hädan fordras, viljandes ej mista kyrkoherden och Elias Persson». Den sistnämde, som icke heller stod i godt förhållande till Döpken, sade sig påföljande dag ämna resa till Stockholm för att försvara sig för Döpkens beskyllningar och angifvelser. »Då låg hela menigheten öfver honom, begärandes, att han skulle skaffa dem af med Döpken, emedan dessutom, när fattige borgare komma till honom med sina besvär, blifva de snubbade och afvisade».

Dessa klagomål gjorde åsyftad verkan, i thy att Döpken d. 12 dec. 1649 entledigades från borgmästareembetet (Alrot).

Förloppet af injurieprocessen mellan Döpken och Aurivilius samt Elias Persson är ej känt. Men d. 22 jan. 1651 infunno sig å rådhuset i Gefle kommissarierna doktor Johan Graan och doktor Anders (Anthelius-Solenblom?) samt sekreteraren Schiller och notarien Bring, skickade af hofrätten att kungöra och stadfästa en förlikning, som skriftligen uppsatt med handsträckning bekräftades af Döpken, då närvarande, samt hans motparter kyrkoherden och borgmästaren Elias Persson.

Om Döpkens senare öden vet man ej något med visshet vidare än att han 1652 i Stockholm af trycket utgaf ett *carmen gratulatorium in natalem reginæ Christinæ*, in forma patentii (Palmsk. saml. n:o XV bibliographica Tom VI p. 89). En Simon Döpke var häradshöfding på Öland 1656 och 1657 (Ahlqvists beskr. om Öland).

Uti Frondins anteckningar om Uppsala professorerna nämnes att på 1630-talet en student i Uppsala Simon Döpke var svåra misstänkt af domprosten i Uppsala doktor Wallius, i hvars hus han bodde, att hafva för nära umgänge med hans fru Kerstin Johansdotter Luth. Gubben inlade ock emot honom en anklagelse-

skrift kort före sin död, men återkallade den. En student Sveno Johannis. som ock bodde i huset, var doktors spion på hans fru och Döpke, hvarför hon ofta hotade honom med en blodig skjorta; och när doktorn förhöll henne detta och förmanade henne att därifrån afstå, sade hon: »pedanten må väl något lida». Misstankarna hade nog sin goda grund. Efter mannens död lät fru Kerstin lägga sig af en student Lars Johansson Banck, som för omaket måste rymma riket och slutligen dog som professor i Fra(?).

Om Simon Döpken varit gift är obekant. Nära anhöriga till honom voro assessorn Klas Depken, som anlade Söderfors bruk, adlad Ankarström, och landtränsmästaren i Gefle Petter Depken, hvars barn och afkomlingar länge voro bosatta i Gefle.

D. var förmodligen son till Simon Döpke den yngre(?) handlande i Västerås, hvars enka Anna Gunnarsdotter 1624 fick konfirmation å skattefrihet för sitt hemman Vedeboda i Lundby socken.

34. Olof Jonsson valdes d. 29 april 1650 till borgmästare i Simon Döpkens ställe, men nedlade detta embete d. 17 maj 1652, förebärandes sin ålder. Han hade allt sedan 1613 varit anställd vid förvaltningen af drottning Kristinas lifgeding, en tid som kontrollör vid tullen i Gefle, sedan som slottsskrifvare på Gripsholm.

Sålde 1627 en vret vid Hemlingegrinden till Jöran Pettersson i Gefle, hvilken vret han året förut köpt af Jöns Östensson, borgare i Gefle. Blef 1632 enkedrottning Maria Eleonoras befallningsman öfver Gefleborg med Gestrikland samt Tierps och Vendels härader och var i denna egenskap närvarande vid de årliga tingen till 1647. Tilltalades inför en i Gefle nedsatt kommission 1649 af rikskammarfiskalen Vestius, därför att han till sin egen fördel icke så rättrådeligen umgåtts med kronans räntor under den tid han var befallningsman. Han sades ock hafva varit sträng mot allmogen och utkräft mera än kronan tillkom. Men då nämnden och allmogen tillfrågades därom, svarade de, att de ej hade något det ringaste mot befallningsmannen att invända eller klaga, utan att han sig redeligen och kristeligen förhållit i umgänge och lefverne.

År 1662 $16\frac{1}{5}$ erhöill han landshöfdingen greffe Johan Oxenstjernas förord till k. m:t för att erhålla frihet från alla utskylder till kronan af sitt hemman Ältebo i Torsåkers socken. Han hade i sina befattningar sig väl och berömligen förhållit, var numera utgammal och afsigkommen, emedan han förlorat 1600 d. s. m. på en Hans Neuman, som en tid arrenderade kronans räntor af Gestrikland, och dessutom för några år sedan måst för gaturegleringens skull i grund nederrifva tvänne sina välbyggda gårdar i Gefle. Flyttade slutligen till sin måg i Falun, där han blef död d. 17 sept. 1665 och äfven begrafven.

Efter sin första hustru Anna Jakobsdotter, som dog 1646 i sitt 51:a år, lät han uthugga en prydlig grafhäll, som lades i Gefle kyrka framför ingången till koret. Begärde 1653 förmyndare för sina barn. Var redan då omgift med Barbro Johansdotter Gammal, dotter till n:o 31 här ofvan och enka efter kyrkoherden i Ofvansjö Ericus Benedicti Hammarinus. En hans dotter var gift med rådmannen i Falun Ludvig Otto, född i Tyskland, död 1677.

35. *Per Jakobsson Grubb.* Hade i yngre år idkat studier men sedan gifvit sig in i handelsyrket. Nämnas som rådmän i Gefle 1635 och blef 1652 $17\frac{1}{5}$ vald till borgmästare efter Olof Jonsson. Nedlade detta embete 1656 $23\frac{1}{4}$. Bibehöll likväl rådmansbefattningen och fungerade understundom såsom vice borgmästare vid inträffade ledigheter.

Jämte borgmästaren i Söderhamn Johan Eskilsson inköpte han af bönder hammaren vid Forsbacka och erhöill därå drottning Kristinas konfirmation 1651 jämte tillstånd att darsamma städes ytterligare anlägga en hammarsmedja. Jämte delägaren i Tolfors bruk rådmannen Rasmus Karlsson erhöillo dessa 1654 privilegium å anläggandet af Hilleviks masugn. Grubb sålde dessa sina andelar i Forsbacka och Hillevik 1663 för 900 d. k. m. till Abraham Homoi*) och Albrekt Behm, Johan Eskilssons måg.

År 1635 köpte Grubb en vret i Lexe för 220 daler af Lars Larsson och Anders Larsson.

G. var son af underlagmannen i Vesterbotten Jakob Andersson Grubb († 1628) och Katarina Olsdotter och således brorson till n:o 20.

*) Momma (adlad Reenstjerna)? Också en måg till borgmästaren Johan Eskilsson.

Gift med *Katarina Persdotter* (Gavelia), syster till borgmästaren Elias Persson och halfsyster till borgmästaren i Söderhamn Jökan Eskilssons hustru Anna Mårtensdotter Rödbäck. Deras barn voro: *Katarina* gift med rådmannen i Gefle Olof Larsson; *Petrus* † som student; *Ingrid* g. m. kamreraren i Västerås Simon Löfgren; *Jakob Grubb*, teologie lektor i Gefle, sedan kyrkoherde i Järfsö, † 1701 på Kullsand utanför Gefle; *Mårten*; *Elias*; *Anna(?)* g. m. borgaren i Gefle Olof Hansson Helsing.

36. *Sigfrid Wolker.* Härstammade från England, hvarest namnet förmodligen skrefs Walker och var son till handlanden i Gefle David Wolker och hans hustru Margareta Sigfridsdotter, dotter af sekreteraren hos konung Johan III Sigfrid Hindersson och Elin Köniksdotter, ärkebiskop Kenicii syster. Margareta Sigfridsdotter hade i ett senare gifte handlanden i Gefle Kasten Hansson.

Sigfrid Wolker lærer till en början hafva idkat köpenskap ty magistraten i Gefle förelade honom 1637 $15\frac{1}{4}$ att afhålla sig från handel, emedan han undandrog sig småtullarna. Anklagad af fullmäktigen för några norrländska städer Anders Joensson Griis att hafva tvärtemot sin till kammarkollegium gifna förbindelse drifvit köphandel, dömdes han af samma collegium att böta 1,500 d. s. m. d. 30 april 1656.

Wolker blef af k. m:t utnämnd till borgmästare i Gefle, sedan Elias Persson och Per Jakobsson Grubb afgått, och blef af landshöfdingen greffe Johan Oxenstjerna i embetet insatt d. 17 maj 1656, oaktadt rådet och borgerskapet därtill hade valt rådmannen Jeremias Elis. Ehuru W. sedermera flera gånger påminte om att få en kollega, var han ensam till d. 7 maj 1659, då Jeremias Elis därtill blef vald. W. förde en omsider genom förlikning afslutad injuriprocess med stadens pastor m:r Olaus Christoferi Aurivillius, som ej hade de bästa tankar om borgmästarens ärbära lefnadssätt. Men till borgerskapet stod han i allmänhet i godt förhållande. Det utsåg honom till sitt ombud vid riksdagarna 1658, 1659 och 1660, sedan det likväl, ehuru förgäfvades, sökt att nedbringa de dryga rese- och kostpenningarne (8 rdr i veckan och 200 daler i respengar).

W. blef 1658 »benådad för sina borgerliga tjänster att få njuta 6 år den löneförbättring, som drottning Kristina 1646

donerade staden af 300 d. s. m. att utgå af lilla tullen. Han bibehöll efter dessa års utgång samma löneförbättring, då regeringen beviljade honom 300 daler från stadskällaren, hvilka dock skulle uttagas hos stadskassören, »till undvikande af oreda».

W. dog i slutet af 1664 eller början af 1665, emedan magistraten 1665 $\frac{3}{2}$ öfverenskom, att någon utfärdspredikan ej kunde hållas öfver honom, emedan sådant nyligen blifvit förbjudet genom k. förordningen d. 6 okt. 1664.

I sitt första gifte med Malin (Brita) Johansdotter Gammal, dotter af borgmästaren Johan Olsson Gammal, hade W. sönerna *David*, *Göran*, *Sigfrid*, *Olof* och *Wilhelm*, om hvilka man ej känner mera än namnen, samt döttrarna *Brita* g. m. Anders Göransson, och *Margreta*, som var svagsint. Andra gången gifte han sig 1656 med *Anna Gavelia*, borgmästaren Elias Perssons dotter, sedan omgift med Olof Skogh. Hennes barn med W. voro: *Magdalena* g. 1:o m. kyrkoherden Anders Wising i Sjöås i Småland, 2:o m. konstapeln Rosencrantz; *Katarina* g. m. rådmannen i Kristinestad Anders Larsson Telin; *Elias Wolker*, f. 1660, kamrerare i tull- och licentkontoret, adlad 1720 med namnet von Woleker, och *Sigfrid Wolker* † ogift 1710.

37. *Jeremias Elis*. Var son af handlanden i Gefle, rådmannen Lars Elison, † 1662 i en ålder af 70 år, och Katarina Jakobsdotter Reinbott. Släkten var troligen från Skotland. Lars Elison hade där en bror Jakob Elison, handlande i Edinburg. Släktnamnet var efter all anledning *Howel*. Det nyttjades understundom af en sonson till Lars Elison, kontrollören Göran Elis. Den väl uthuggna sten i korgolfvet i Gefle kyrka, hvilken Jeremias Elis till minne af sina föräldrar, sig själf och sin hustru lagt öfver deras gemensamma grift är prydd med ett adligt vapen, föreställande i skölden en sittande ekorre, vänd till höger, och på hjälmen samma figur.

Jeremias Elis blef student i Uppsala 1630 $\frac{11}{1}$. Höll där en *oratio de questione politica, utrum summa majestas sit legibus soluta an iisdem astricta devinctaque**), tryckt i Uppsala 1636 in 4:o. Enligt Wieselgren, Sveriges sköna litteratur, del 3 pag. 253 utmärker den sig genom »en sannt konstitutionell karaktär».

*) Tal öfver det politiska spörsmålet, huruvida högsta makten är oberoende af lagarna eller bunden och beroende af dem.

J. E. lemnade studierna och ingick i fadrens yrke. Blef borgare i Gefle 1642 och rådman 1648, hvilken befattning han ville nedlägga 1658, men ansågs därtill ej äga några lagliga skäl. Valdes enhälligt till borgmästare d. 7 maj 1659. Då landshöfdingen tre år förut efter k. m:ts fullmakt insatte S. Wolker till borgmästare, skedde det i den förhoppning, »att han skulle blifva vid embetet utan någon kollega, såsom ock då beslutadt blef, särdeles för lönerna och stadens knappa tillgångar». Men emellertid hade Wolker årligen vid valborgsmessorådstufvorna påmint om tillsättande äfven af den andra borgmästarebefattningen. Då samma år riksdagsman skulle väljas och borgerskapet nödvändigt ville hafva en af borgmästarne, föredrogs Wolker, emedan Elis var »en korpulent karl och eljest tyngre till att resa till riksdagen».

Elis ägde en hammare med två härdar i Västbyggeby i Valbo socken, hvilken hans arfvingar 1677 sålde till assessorn Albrekt Behm.

Jeremias Elis dog d. 30 dec. 1668, och begrofs i Gefle kyrka d. 2 febr. 1669.

Redan år 1656 var J. Elis af rådet och borgerskapet utsedd till borgmästare, se ofvan under n:o 36!

Borgmästaren Jeremias Elis var gift med Margareta Folker, född 1625, död 1705, dotter af handlanden i Gefle Jöran Petersson Folker och dess första hustru Elisabet Danielsdotter Kröger. Barnen voro: *Lorentz Elis*, borgmästare i Gefle; *Jöran Elis*, kontrollör vid stora sjötullen i Gefle, ägare af Hofors till tre fjädedelar; *Jeremias Elis*, student, drunknade i Geflefjärden 1672, 22 år gammal; *Daniel Elis*; *Katarina Elis*; *Elisabet Elis* g. m. handlanden i Gefle Jöran Kruus; *Jakob Elis*; *Petter Elis*, eloquentiae lector i Gefle; *Hans Elis*, handlande i Gefle.

37 $\frac{1}{2}$. *Olof Larsson*, rådman 1665, blef, då båda borgmästarena Elias Persson och Jeremias Elis ungefär samtidigt afgått med döden, af landshöfdingen förordnad att förvalta emhetet och med biträde af befallningsmannen Höök förestå justitien till valborgsmessan.

38. *Johan Olofsson Dellman*, bondsson från Delsbo. Juris studiosus i Uppsala 1647. Notarie i reduktionskollegium. Borgmästare i Gefle enligt kunglig fullmakt d. 16 mars 1669. Till-

trädde tjensten d. 5 maj s. å., men var i rätten endast närvarande i 7 rådstufvudagar från d. 17 maj till 5 juni 1669, hvarefter han nämnes som bortrest och kort därpå som död. Borgerskapet anhöll då hos k. m:t, att staden i anseende till dess ringa medel skulle befrias från skyldigheten att hafva två borgmästare, men suppliken lemnades utan afsende och landskamrer Karl Bröms blef 1671 Dellmans efterträdare.

39. *Karl Håkansson Falk.* Blef stadssekreterare i Gefle 1655 och äfven notarie i kämnersrätten, intill dess af obekant anledning hofrätten 1662 resolverade, att stadsskrifvaren Falk ej skulle få förvalta notarietjänsten såväl på rådstugan som i kämnersrätten, utan afsäga sig endera. Rekommenderades af landshöfdingen frikerre Karl Sparre till underlagmanstjänsten i Jämtland 1666: »han hade i ungdomen flitigt studerat och vid syner, ransakningar m. m. sin dexteritet proverat». Anlitades äfven som landtmätare. Han fick en liten vret om $17/33$ tunnland stadsjord till fast för det besvär han haft med stadsjordens delning åt borgerskapet. År 1667 uppdrogs åt honom att uppmäta borgerskapets vretar, som lågo utom stadens rå och rör på Sättra och Hemlingby ägor mot en vederkänsla af 100 d. k. m.

Då jämte Dellman ännu en borgmästare skulle tillsättas, begärde magistraten anstånd därmed. Landshöfdingen friherre Karl Sparre, Falks gamle gynnare, sammankallade borgerskapet och föredrog för detsamma magistratens svar, då borgerskapet enhälligt begärde Falk till borgmästare. Han själf visade sig vid tillfället mycket liknöjd och afböjde embetet, förebärande den »irring», som uppkommit mellan magistraten och borgerskapet. Emellertid blef magistraten ålagd att välja; i annat fall ville landshöfdingen insätta den som borgerskapet begärde. Då nu magistraten förklarade, att den valde äldste rådmannen Olof Larsson, såvida det ej tilläts dem att åtnöjas med blott en borgmästare, förordnade landshöfdingen, att magistraten i förening med de 12 äldste skulle välja, och resolverade, då hvardera partiet vidhöll sin kandidat, att Falk skulle i borgmästareembetet insättas, och däri bibehöll han sig äfven, oakadt regeringens kommissarier Gustaf Posse och Johan Gyllenstjerna, som erhållit uppdrag att i Norrland rannsaka om lagskipningens och administrationens tillstånd och 1670 i januari

befunno sig i Gefle, ansågo, att magistraten vid valet orätt blifvit förbigången, och tillstyrkte, att Falk skulle afsättas och till någon annan lägenhet befordras, ty han »är noterad för en mäktig orolig man, som gjorde split mellan rådet och borgerskapet och därjämte begått lägersmål med sin piga, för hvilket han sig ännu ej hade purgerat».

Under det Falk var frånvarande, uppträdde landshöfdingen Jakob Fleming på rådhuset och sade sig af åtskilliga publika akter hafva funnit, att Falk var satt ifrån sin tjänst; han visste ej heller, huru han hade fått den igen, utan ville, att borgmästaren Christiernin med borgerskapet det skulle undersöka. Någon påföljd kan ej upptäckas. Falk bibehöll sin plats och ej nog därmed. Då utnämde justitieborgmästaren Petrus Salin d. 6 maj 1685 skulle tillträda sitt embete och aflägga eden, protesterade Falk däremot. Salin invände, att han ej haft behof söka polisborgmästaretjensten och att det företråde, som k. m:t i hans fullmakt gifvit Falk, endast bestod i rangen. Emellertid fick Falk magistratens ledamöter och de äldste på sin sida och k. m:ts förklaring skulle sökas, hvilken utföll så, att Falk, som tjenat staden och jämväl förvaltat vice lagmanstjensten, skulle blifva justitieborgmästare och njuta de förmåner, som borgmästaren Christiernin haft.

Rättens protokoll för den tid han där förde ordet vittna om hans förmåga att genomdrifva sin vilja. Beklagligtvis var denna vilja ofta ond och ledd af egennyttan eller begär att genom intriger undantränga dem, som i följd af sin ställning hade anspråk att jämte honom utöfva något inflytande. Han lefde således med dem i ständig osämja och fann sitt stöd hos den råa och okunniga hopen bland stadens borgerskap. För sin kollega borgmästaren Christiernin gjorde han lifvet så surt som möjligt. Under trolldomsrannsakingarna hade han hvarje-handa tillställningar för att få kyrkoherden Fontelius afsatt och gjorde sitt bästa för att dennes hustru, som var anklagad för barnaförande, skulle blifva öfverbevisad och fälld såsom trollpacka.

Falk dog i febr. 1689. Hans gård och vretar uppbjödös 1691 för skuld till staden, kyrkan och enskilda personer. Af flera sammanköpta vretar bildade han landstället Nyberg, som

han bebygde och enkan bibehöll, till dess hon skuldsatt det så mycket som möjligt och måste sälja det 1700. Hon hette Elisabet Birgersdotter Gadd och dog 1705 på Gefle hospital, hvarest hon 1703 hade blifvit intagen »för dess fattigdom och elände».

Deras barn voro: sonen *Håkan Falk*, som vid fadrens död var fången i Algier, hvarför modern benådades af k. m:t med en kollekt öfver hela riket till hans utlösande, och döttrarna *Ingrid* g. m. bruksbokhållaren Henning Mackey, *Anna* † ogift, 19 år gammal, *Elsa* g. m. advokaten Petter Bergman i Stockholm, och *Elisabet* ogift, för liderlighet och bodräkt illa noterad i rättens protokoll 1696—1705.

Falk var stadens fullmäktig vid riksdagarna 1675 och 1686.

40. *Karl Isaksson Bröms*. Hade i sex år varit handskrifvare (landssekreterare) i Västernorrland, då han år 1662 erhöll landshöfding Karl Sparres rekommendation hos regeringen till landsbokhållare eller landskamrerarembetet efter den året förut aflidne landskamreraren öfver Västernorrland Peder Eriksson. Bestridde landskamreraretjänsten, till dess han på grund af k. m:ts fullmakt blef justitieborgmästare i Gefle, i hvilket embete han insattes d. 13 febr. 1671. Samma år blef han satt att sköta den nyss inrättade häradshöfdingebefattningen i Gestrikland och innehade densamma jämte borgmästaresysslan till sin död sommaren 1674.

Var fullmäktig för Gefle stad vid riksdagen i Stockholm 1672.

B. var son af Isak Eriksson Bröms, kyrkoherde i Forsa och Botilla Hansdotter. Gift 1:o med Gölug Hansdotter, rådmansdotter från Gefle, 2:o med Brita Hammarina, som sedan fick kyrkoherden i Tierp Johan Ihering, dotter af kyrkoherden i Ofvansjö Ericus Benedicti Hammarinus och Barbro Johansdotter Gammal.

Barn: *Erik*, handlande i Gefle, sedan löjtnant; *Barbro* g. m. råd- och handelsmannen i Gefle Petter Folker; *Botilla* gift 1:o med kyrkoherden i Tierp Sebastian Ihering, 2:o med hans efterträdare Anders Thegenman; *Nils*. Af dessa var åtminstone sonen Erik ur första giftet.

41. *Daniel Christiernin*. Reste utomlands 1665 och kom ej åter till fäderneslandet förrän 1673. Af k. m:t utnämnd till justitieborgmästare i Gefle och såsom sådan introducerad d. 8 maj 1675.

Christiernin var en man med hög bildning och i sitt embete utmärkt af samvetsgrannt nit och ordningsfull verksamhet. I många fall en motsats till sin medbroder i embetet, borgmästaren Karl Falk, kunde han i längden ej trifvas i sällskap med denne, som synes hafva gjort sig ett nöje af att vid hvarje tillfälle göra honom hinder och förtret. Tog således afsked från embetet 1685. Då han ville före sin afresa »valedicera» borgerskapet och anhöll att en allmän rådstuga skulle sammankallas för ändamålet, fann borgmästaren Falk för godt att förhindra uppfyllandet af denna oskyldiga önskan.

Christiernin företog efter afskedstagandet ånyo en utländsk resa. Hemkommen lefde han sedan som enskild person och dog ogift 1716.

Chr. var yngste sonen till borgaren i Västerås, sedan arrendatorn af Ramnäs bruk Christer Månsson † 1659 och Katarina Eriksson. Om denne Daniel Christiernin säger prof. F. Törner i sin *memoria Petri Christiernini p. et. p. Ferneboensis occid. Upps. 1717*: »agmen præstantissimorum fratrum claudit *Daniel*, sed ingenii ac eruditionis gloria neutiquam postremus. Is est doctus ille Christierninus, qui Gevalensem deseruit consulatum, quo Theologiæ, Juris, Medicinæ, in quibus excelluit, iterum et secundum peregrinando augeret supellectilem divitem».

Chr. var fullmäktig vid riksdagarna 1678, 1680 och 1682.

42. *Petrus Salin*. Var landssekreterare i Västernorrland 1678 och skötte 1675—1679 Gestriklands häradshöfdingedöme såsom vikarie för riksrådet friherre Knut Kurck. Af k. m:t utnämnd till justiteborgmästare i Gefle d. 13 mars 1685. Huru han blef utträngd af borgmästaren Falk och till dennes död måste nöja sig med polisborgmästarebefattningen, är förut nämnt. S. lär hafva afgått från borgmästarembetet några år före sin död, som inträffade d. 18 mars 1717.

Salin erhöll 1691 bergskollegiums tillstånd att i strömmen strax ofvan staden, där stadens Västra kvarn (Gefle valskvarn) nu är belägen, anlägga en kniphammare för tillverkning af

spik, järntråd och annat dylikt. Samma dam skulle begagnas som för ett darsammastädes förut uppsatt sämskmakarestamp-hus. Denna hammare synes dock hafva varit i gång endast en kort tid.

Son af länsman Elias Jonsson i Nordingrå och Salsåker. Gift med Ingrid Gavelia, född i Stockholm 1639, död i Gefle 1729, dotter af borgmästaren i Stockholm juris doktorn Per Gavelius och dess hustru Kristina Nilsson. Hon var förut gift med justitieborgmästaren i Falun Karl Isaksson Rothoff, som dog elfva dagar efter bröllopet. Med Salin hade hon en dotter Kristina † ung.

43. *Henrik Honnon*. Blef student 1738 och var då tro-ligen ganska ung och endast inskrifven under sponsion. Egnade sig åt handeln och förestod sin moders rörelse till 1657, då han blef borgare. Blef en af de tolf äldste 1665 och valdes till rådman 1669. Slutligen förordnad till handels- och polis-borgmästare, aflade han sin ed 1689. Dog 1693.

I yngre år var han en bullersam anhängare af borgmästaren Falk. Sedan han själf kommit till styrelsen, visade han vid flere tillfällen ett häftigt lynne och mycken benägenhet för egenmäktiga och våldsamma åtgärder. Af sina motståndare beskyldes han att vara mycket oförfaren i lagen och en sådan man, som icke kunde rätteligen tala och framföra än mindre skriva en mening.

Arrenderade tullen af kronan 1665—1670. Hade ett fartyg om 60 läster, som han själf förde, då han 1676 vid Väddö blef tagen af en kapare och förd fångslig till Memel. Oaktadt denna och andra olyckor, genom hvilka han 1682 klagade, att han kommit i släta vilkor, synes han dock hafva varit en af de förmögnarne invånare i staden.

H. var son af handlanden i Gefle Hans Honnon (född i Skotland i Dumfermeline 1596, död i Gefle 1651) och hans hustru Anna Hieronymidotter, † 1686.

Barn: *Simon*, borgare i Uppsala, sedan direktör och ägare af Åvike bruk i Medelpad; *Anna*, f. 1663, g. m. kyrkoherden i Ystad Roland Fontelius; *Hans*, handlande i Gefle; *Henrik*, handlande i Gefle; *Helena*, g. 1:o m. bryggaren Lars Larsson Puke i Stockholm, 2:o m. bryggaren darsammastädes sedan

kommissarien Jakob Meurman: *Elisabet*, f. 1680, † 1701, g. m. borgaren och skepparen i Gefle Magnus Wallmo.

Af dessa barn voro allesammans af Honnons första gifte med Anna Wolimhaus, dotter af apotekaren i Uppsala Simon Wolimhaus och brorsdotter till grefvarne Gyllenborg och Leijonstedt. I sitt andra gifte hade han Elisabet Uttersten, dotter af hattstofferaren i Stockholm Matthias Pettersson Uttersten och enka efter en Johan Gellerus.

44. *Lorents Elis*. Blef stadssekreterare 1669 efter Karl Falk, tillika rådman 1675 och stadskassör 1692.

Blef af landshöfdingen »afsagd» från sekreterarebefattningen och rådmanssysslan 1692 och ålagd att lemna ifrån sig alla stadens bref, privilegier och dokumenter till sekreteraren Arvid Fonthell. Af hvad anledning detta skedde, är ej bekant.

1693 d. 5 dec. fick Elis k. m:ts fullmakt att vara polis-borgmästare efter Henrik Honnon. Hans ekonomiska ställning blef med åren dålig, och hans lön sekvestrerades 1699 för den ansenliga skuld, hvori han häftade så för stadens medel som till k. m:t och kronan för kartasigillatapengarne. Sjukdom synes hafva tillkommit och han måste lemna sin befattning, hvilket förmodligen ej så länge sedan hade gått i verkställighet, då han 1703 till magistraten ingaf en skrift, hvaruti han anhöll om rekommendation till landshöfdingen att kunna få »uti sitt sjukliga och bedröfliga tillstånd» en årlig pension af k. m:t, hvilket ock af magistraten beviljades. Kallas då f. d. borgmästare. Dog i Gefle 1705 utan att efterlemna barn.

Son af borgmästaren i Gefle Jeremias Elis. Gift 1:o m. Maria Höök, dotter af befallningsmannen i Gestrikland Jakob Andersson Höök, 2:o m. Gunilla Printz, † 1728, dotter af handlanden i Gefle Sven Olofsson Printz och Margareta Jakobsdotter Kruus.

Var stadens fullmäktig vid riksdagen 1689.

Anteckningar om finnarna i Gestrikland.

(Ur rektor J. Selggrens papper.)

Torsåkers socken.

Ehuru Torsåkers bergslag var gammal och skogen således för grufdiftens och smidets skull mer behöflig än annorstädes hade dock de genom sitt svedjande skogsödande finnarna äfven här fått insteg. I Gestriklands dombok 1604—48 för Torsåker förekommer följande:

- 1610, Bertil finne i *Sibbersta*,
- 1612, Olof finne; Lars finne vid *Tolfven**),
- 1616, Bertil finne i *Barkhyttan*,
- 1617, Jöran finne, hade upptagit ett torp på *brobyggarnes ägor*.

1620, Lars finne vid *Hyen* hade gått i löfte för en finne, som slagit till döds en annan finne och lyftade honom ur kistan (häktet) och räckte länsmannen hand att skaffa karlen tillstädes eller penningar.

1631, Jöran Jöransson finne hade byggt sin boning på *forsbyggarnas ägor*.

- 1632, finnes svedja å *Barkhyttans* och *Wii* ägor,
- » Olof Larsson finne, $\frac{1}{2}$ torp *Finnebo* på *Stenshytte* ägor,
- » Agnes Andersdotter, en kona barnfödd i *Wehas* by(?) Ræfne sku i Finland.

1634, Finnen förbjöds att sälja torpet vid *Tolfven*, sedan han utödt skogen,

- 1635, Per finne hade ett torp vid *Gesken****) (förm. *Edsken*).
- » Simon Hindriksson finne säljer torpet vid *Tolfven* till Mats Isaksson finne.

*) Tolfven; Lars finne sår 1 spann, äng 2 lass. Skattar järn 2 Læ, dagsverken 2, årlige hästar 1, kungshästar 1. Skattlades 1615 (1618 års jordebok).

**) Sjön *Gösken* ligger allt för långt nere i bygden, för att någon finne där skulle hafva nedsatt sig.

Ofvansjö socken.

Hülphers i sin Gestriklands beskrifning säger sid. 188, att i *Ofvansjö* socken var finnmarken då (1792) knappt till namnet känd. I äldre tider skulle dock finnar där hafva satt sitt ned längst upp emot Svärdsjö och Ockelbo sidan vid *Kungsberg*, *Botjärn* och *Finnäs*, men deras efterkommande voro så bortblandade med ortens egna, att inga oblandade kvarlefvor af finska stammen då kunde bestämdt uppvisas. Gammalt folk hade dock där funnits till i senare år som brutit på finska. Några särdeles namn på ägor och redskap voro ock i den trakten bibehållna.

I 1621 års längd öfver boskapsskatten i Gestrikland förekomma torp eller nybyggen i *Wijekåp(?)*, *Foltherberg*, *Koningsberg*, *Bootjern* och *Grundsjön* bebodda af finnar.

Ur Gestriklands dombok 1600—45 inhämtas följande om ofvansjöfinnarna.

1618 d. 18 nov. (Ofvansjö ting) Mats Pålsson vardt dömd från lifvet för det han slagit ihjäl Lasse Jespersson finne. Efter rannsakningens slut är antecknad: hvilken (Mats Pålsson) sedan vardt böfvel och därefter rymde.

1621 d. 9 mars (Ofvansjö ting) Claes Pålsson uppbjöd ett torp i *Finnmarken*, *Nolanå*, som han köpt af en finska, hustru Elin.

1623 d. 29 maj (Ofvansjö ting) Ståthållaren (*Johan Måns-son Ulfsparre*) tillsade finnarne, att de skola icke hysa de löse finnar och huskarlar, hvilka hugga bort kronans och bondens skog. Icke heller skola de bofaste finnar lofva lösfinnarne hugga och således bortlega, »wider bot 40 mark för konungens förbudh».

1625 d. 17 okt. (Ofvansjö ting). Vardt finnarne allvarligen förmanadt och varnadt, att där de hugga svedjor och så in på böndernas ägor; gör det någon, skall han mista allt det han sätt hade och böta för förbudet.

1637 d. 5 juni (Ofvansjö ting). Befallningsmannen uppläste H. H. ståthållarens bref, att ingen lös finne skulle vara här längre i landet, utan aviseras till Finnland; den dem härbergerar eller hyser, skall böta 40 daler, likasom den, där bil-togan man herbergerar.

1641 d. 22 juli. Dombref för Mats Andersson finne förut boende i Ulftorp i Ockelbo finnmark å skogslotter och jord å Ockelboheden, som han sig till ett torp köpt af fem bönder i Öfverbyn i Högbo för 13 daler öre 4 pgr. k. m. till dem hvardera.

1643 d. 2 nov. Skedde räläggning tre veckor före Mikaelis af ett torp *Grundsjön*, som är på brobyggarnes och Westerbergarnes bolstad och som Mårten Filipsson brukar.

1665 d. 6 juli. Dombref för Per Larsson finne från Rönnbacken å torpen *Säfveränge* (G....?) med tillydande på Ockelboheden hvilket han d. ²⁰/₁₁ 1664 för 208 d. k. m. köpt af fem bönder i Högbo, som för en tid sedan sålt detta torp till Mats Andersson finne, men sedan igenlöst detsamma af Mårten Jonsson, fordom Mats Anderssons fostersson.

Förr än Oslättfors bruk anlades 1696 voro äfven finnar på den därtill sedermera anslagna rekognitionsallmanningen, men hafva sedan utgått; Hülphers l. c. sid. 108.

Finnen Per Hinriksson erhöll år 1691 guvernörens tillåtelse att upptaga ett nybygge i *Skarfven* inom Hille sockens råskilnad mot Östbyn i Ockelbo. Gestr. dombok 1691.

Några smärre sjöar i Ockelbo behålla ännu sina finska namn, såsom *Kangar-lambi*, *Waijasenslambi*, *Latålambi*, *Kolkilambi*, *Wolkalambi*, se Åhrmans karta öfver Gestrikland!

Ockelbo socken.

1620 d. 21 nov. Hans, gamle Per Janssons son, i Åkerby hade slagit Lars finne tu sår, när han var utsänd att stämma hit finnarna.

S. D. Befallningsman förbjöd på k. m:ts vägnar finnarna, att de hädaneftre icke skulle hysa någon lös finne vid 4 (40?) marks bot.

1622 d. 11 sept. Alle finnarne voro stämda till tings och med det samma skulle de fola krigsfolket sin väg, men det kommo icke flere fram än Anders Andersson i Ifvantjärn och Pål Andersson i Ulftorp. Alla de andra vordo hvardera saker 3 mark för tingsförsittning.

1625 d. 29 febr. Efter finnarne icke hålla gästning och skjutsfärder med socknen, vardt sagdt, att hvar bofast finne

skulle gifva ut 2 tunnor råg om året, och när krigsfolket reser om, skola de komma fram med sina hästar; den då icke kommer skall fylla socknen sin skada och böta.

1629 d. 3 mars. Fallås-finnarna skulle föra fram jorden till Tierps salpetersbruk; kommo omsider fram med 6 merkier(?).

1635 d. 11 mars. Höll ståthållaren Peder Nilsson Gyllenax till Riksten konungs räfst och lagting med Ockelbo och Hamränge socknar i anledning af finnarnes klagomål hos drottningen.

1:o Eskil Pålsson (finne) i *Lenåsen* klagade öfver intrång af Böle och Åkerby-karlarna, men de bevisade, att de sålt honom »dess åsar» för 30 daler inom en viss blekning i skogen, att lägenheten sedan blifvit rörlagd, därför att Eskil svedjat utom blekningen, men att han ändock gjort åverkan på dem och därjämte besvärat sig hos högstsalig konung Gustaf Adolf och af honom erhållit bref till ståthållaren. De gjorde nu sin ed, oaktadt »den var dem sträng nog föreläsen och stafvad», att de ej skulle göra finnen någon oförrätt. Eskil hade ock klagat, att bönderna afhändt honom 50 tunnor råg, men de sade, att de intet annat tagit än det som han sott på svedjor utom rågången, hvilket blifvit dem lagligen af ståthållaren och nämnden tilldömdt, äfvensom att detta icke hade stigit ens till 36 tunnor, såsom han i en senare skrift föregifvit. Eskil blef för dessa och andra osanna beskyllningar saker till 80 mark.

2:o Anlangande det andra supplikats, däruti finnarne klaga, att fogdarna hade påträngt dem att gifva skattsäd för sina torp, däremot andra i landet gifva skattjärn, rannsakades därom och fanns i jordeboken, att när jordrefningen var år 1604, hade de fyra finnar, som då boendes voro i finnmarken, låtit skattnägga sig för sädesskatt. Sedan när flere finnar vordo där boendes, låto de ock skattnägga sig för sädesskatt. Då berättade Olof Persson i Ulfsta med flere, att när finnarne fingo hugga och svedja det mesta de förmådde, låto de lägga sig för sädesskatt, men nu sedan de hade huggit ut skogen, ville de gifva järnskatt för samma sädesskatt; därför hafva fogdarna icke trängt dem denna skatt på, som de föregifva.

3:o Den tredje supplikats rörde den nød, hvaruti finnarne och de två bönder i *Åmot* varit förlidne år. Socknemännen

gåfvo dem vittnesbörd, att det sannt var, som däruti för-
mäles.

1620 d. 21 nov. Tomas Larsson hos finnen Pål Pålsson i *Rönbacken* hade sin hustru i Finnland och belägrat Påls dotter, som också är gift, men rymt sin väg från mannen; blef dömd från lifvet.

Flera finnar åtalades vid detta ting för hor, lägersmål och dråp i bråd skilnad.

1638 d. 6 febr. Efter finnarna togo sig före att löpa på hvars annarskogar att resa*) och fälla djur och sedan skinnvarorna hemligen försälja, vordo därför förbjudne, att där någor blifver därmed beslagen, skall hafva förverkat 40 daler hvar och betala det de slå.

I 1621 års längd öfver boskapspenningarna af Gestrikland nämnas i Ockelbo följande torp eller nybyggen bebodda af finnar: *Leenäsen, Iwantjern, Ulfvetorp, Björnmossan, Mojsjön, Källsjön* och *Fallåsen*.

Hvad Hülphers har att förmäla om Ockelbo-finnarna, kan i kortfattas sålunda. Då hans arbete utkom 1793, funnos ännu inom Ockelbo 19 finnmarksåbor, af hvilka en del 1603 erhållit stubbrättighet på sina torp och därför i likhet med allmogen fram i socknen deltog i soldathåll och andra hemmansutskyl-
der. Inflyttningen skall hafva skett i Karl IX:s tid, som det inom orten förmenades från Nyland. Likasom i Dalarna hade de här anlagt sina torp 2 à 3 mil från kyrkan på höjder i skogarna mot Helsingland och Dalarna. Boningshusen voro i början endast pörten eller rökstugor, sådana som ännu brukades i Finnmarken i Dalarna, men i senare tider hade de äfven uppsatt andra byggnader. Svedjandet hade länge utgjort deras hufvudnäring jämte det att de uppbröto och sådde litet åker i bergbackarna, hvilken jord i anseende till den stenbundna marken sköttes med egna särdeles redskap af harf och trästock. Sedan järnverk inom socknen anlagts och 1641 års stränga författning äfven här tillämpats, hade det ohejdade svedjandet upphört och en säkrare förtjenst beredts genom kolning och körslor. Jämte sitt lilla jordbruk idkade de fördelaktig boskaps-

skötsel samt äfven något fiske och djurfångst. En bruten finska talades ännu af gamla personer, men började af de yngre att bortläggas. Genom mera umgänge med socknens öfriga invånare blefvo de dem mera lika i lefnadssätt och hemseder och torde småningom genom giften och flyttningar bortblandas med den öfriga allmogen.

Att finnarne hit inflyttat under Karl IX:s riksföreståndarskap och i följd af de inre oroligheterna i Finnland under denna tid är visserligen sannolikt, men om man å andra sidan tar i betraktande, att de redan 1604, då en del finntorp skattlades, vunnit så fasta bostäder och upptagit så mycken jord, att de kunde blifva föremål för den då pågående allmänna skattnägningen i Gestrikland, är det ganska möjligt, att deras första bosättning här försiggått något tidigare. Att denna inflyttning fortfarande förstärktes, är tydligt af det föregående. Man gjorde snart skillnad emellan *bofasta* och *lösa* finnar, och till dessa senare hörde väl de, som i domboken nämnas såsom födda i Finnland.

Sedligheten hos dessa kolonister stod på en låg ståndpunkt, om man ock får skriva mycket på deras räkning, som efter ett kringstrykande lif sökt upp sina stamförvandter i dessas nya hem. Att dessa lösa finnar framfärd och skick ej varit de bästa, kan man sluta af de förbud, som utfärdades mot deras hysande.

De aflägsna bostäderna och det främmande tungomålet verkade tillsammans, att föga kunde komma på finnarnes lott af den religionsundervisning, som var lätt tillgänglig för den svenska befolkningen i socknens egentliga bygd. Det synes hafva dröjt temligen länge, innan vederbörande fäste sin uppmärksamhet å detta förhållande. Hülphers åberopar ett k. Karl XI:s bref till landshöfdingen i Gefle baron G. Sperling af d. 7 dec. 1682 om finnarnes i Gestrikland undervisning i svenska språket för att lära kristendomen, i hvilket de hotades »att eljes blifva förviste såsom dessutom då onyttige». Sedan J. Schæfer blifvit kyrkoherde i Gefle 1690, började han, som var född i Finnland och mäktig det finska språket att taga saken om hand. Uti en år 1693 härom afgifven underdånig berättelse förmäler han, huru han i Finnmarken vid visitationer och förhör

*) Resa = drifva upp (djur). Se Östg. lagen *resa räf!*

»och icke annorledes än Johannes Döparen uti tre års tid predikat i öknene». På ärkebiskop Svebilii hemställan, att det ville falla sig alldeles omöjligt för en person att bland de vidt på skogarne i Gestrikland och Helsingland öfver 50 mil här och här kringspredde finnarna hinna undervisa dem i deras kristendom, förordnade Karl XI i bref af d. 14 nov. 1693, att en kunnig prestman skulle adjungeras prosten Schæfer till biträde, på hvilken han ej allenast borde hafva inseende utan ock att han själf på vissa tider af året skulle resa omkring och undervisa bemälte finnar; hvarjämte till dessa prestmäns underhåll anslogos 500 d. s. m., hvaraf 200 till prosten Schæfer och 300 till den andre prestmannen. Ett sådant biträde var *Samuel Collander*, född finne, och en tid pastorsadjunkt i Pargas af Åbo stift, hvilken 1704 antogs som koadjutor vid pastoralvården öfver finnarna i Helsingland. Han blef sedan kyrkoherde i Färila och dog 1727, hvarefter lönen indrogs. Två år förut hade prosten Schæfer aflidit, och därefter omtalas ej några särskilda anstalter för finnarnas kristendoms undervisning. Ända till 1869 års brand förvarades å Gefle gymnasiums bibliotek »handlingar vid prosten Schæfers visitationer i Finnmarkerna i Gestrikland och Helsingland 1690—. De bestodo mest af förteckningar öfver finnarne och dem som kommunicerat, men lemnade ingen upplysning om deras inflyttning och deras bostäder eller hemorter.

Ur 1618 års jordebok.

Finn-nybyggen.

<i>Pål i Ulfvetorp</i>	2	öresland	skattar	1	t:a	råg
<i>Pål Pålsson i Rönnbacken</i>	2	»	»	1	»	»
<i>Simon i Majsjön</i>	2	»	»	1	»	»
<i>Lars i Kjellsjön</i>	1	»	»	1	»	»
<i>Anders i Ifvantjern</i>	2	»	»	1	»	»

I 1690 års jordebok äro utom förenämnda *Björnmossen*, *Fallåsen*, *Gammelboning* och *Quarnåsen* upptagna som finntorp och skattlagda till råg. Lenåsen hade redan (1618) fått sin skatteråg utbytt mot järnskatt.

Ännu 1628 hette det, att finnarne må väl sätta sig ned på skogarne, men skola regulera sig efter Sveriges lag*). Fårhåga för skogens bestånd yppades redan under drottning Kristinas förmyndareregering och det förr vanliga öfverseendet med finnarnes odlingssätt upphörde, då man insåg, hur nödvändigt skogarnes bestånd var bland annat för bergsbruket, som vid denna tid började drifvas med större fart. Åtskilliga förordningar utfärdades för att hindra det ohejdade och vårdslösa svedjandet, hvartill finnarne gjorde sig skyldige, hvilka till en del ströko omkring utan varaktiga bostäder och så snart skogen på ett ställe blifvit afbränd, utsågo någon annan tjenlig plats utan att vidare fråga efter svedjelandets uppbrukande och bebyggande. Vårdslöst förfarande vid deras svedjebruk åstadkom understundom vidsträckt skogseldar.

Från de stränga förbud, som i 1647 och 1664 års skogsordningar stadgades mot svedjande, nybyggesanläggningar och fällande af sågtimmer å allmänningarne, undantogs dock de stora ödeskogarne i Norrland. De finnar, som där nedsatt sig och antingen redan rödjat åker och äng eller där lägenhet fanns utfäste sig därtill eller att betjena bergsbruk, fingo behålla hvad de rödjat och rättighet att rödja ännu mera.

Att finnarne ej funno sig vid att »regulera sig» efter lag och författning, kan man sluta äfven af följande underrättelse hemtad ur landskansliets i Gefle handlingar.

Några finska familjer från *Torps* och *Borgsjö* socknar, till ett antal af 150 själar, hade om våren 1664, medan föret ännu varade, med egna hästar dragit genom Dalarne till Kristiania och därifrån på ett holländskt fartyg kommit till Amsterdam. Svenske residenten Peter Trotzig besökte dem i maj s. å., där de uppehöll sig i Waaterland. De flesta talade finska, dock kunde en del af manspersonerna svenska. De hade med socknemännens och pastors samtycke och vitnesbörd dragit hemifrån Medelpad, sedan de sålt allt hvad de hade. En af dem förevisade ett bref, skrifvet 1657 från *Nova Svecia* af hans broder, hvaruti landet prisades såsom särdeles godt. Borgmästare och råd

*) Riksrådsprotokoll utgifna af Kullberg I. 89. Rådets utlåtande afser finnarnes skogshygge, som ej fick utsträckas till ekskog, och gafs i anledning af ståthållaren i Nyköpings län Holger Schedings förfrågan, huru med dem i sådant fall skulle förfaras.

i Amsterdam hade lofvat att med allra första förhjälpå dem ditöfver. Svenska och finska bönder voro nämligen eftersökta som kolonister, emedan de förstodo sig på allehanda handtverk. (Residenten P. Trotzigs skrifvelse till rikskansleren i afskrift efter k. m:ts bref i ämnet till guvernören öfver Vester-norrland).

Hamrånge.

Finnmarksåbor träffas icke i Hamrånge säges i Hülphers Gestrikl. beskr. sid. 122. Att de dock funnits äfven där, vitnar Gestriklands dombok för år 1683, hvarest förekommer, att det då till skattnäggning föreslagna torpet Wittersjö blifvit af en finne upptaget för 30 år sedan. Ännu i dag tala invånarna i den främre bygden omkring kyrkorna i Hille och Hamrånge om *Finnbygden* och *Finnskogen*, då fråga är om torpen och nybyggena mot Ockelbogränsen.

Förteckning

öfver

Gestriklands Fornminnesförenings Ledamöter

år 1902.

Hedersledamot:

Björkman, C. A. T., f. d. Landshöfding, Stockholm.

Stiftande ledamöter,

som en gång för alla betalt minst 25 kronor:

Ahlström, Alex., Kronoläsman, Ockelbo,
Andersson, N. P., Byggmästare, Gefle,
Benedicks, G., Bruksegare, Gysinge,
Cavalli, B. G. J., Apotekare, Sköfde,
Fagerlund, C. A., Landshöfding, Kalmar,
Folin, W., Disponent, Hammarby,
Göransson, H., Bruksegare, Sandviken,
Kempff, Hj., Lektor, Stockholm,
Lindblad, G., Possessionat, Gefle & Lexa,
Lundberg, C. A., Bruksförvaltare, Ockelbo,
Lundeberg, Chr., Bruksegare, Forsbacka,
Nyström, G., Major, Gefle,
Rennerfelt, Th., Ingeniör, Upsala,
Rettig, John, Konsul, Gefle,
Schinkel, C. D. v., Bruksegare, Stockholm,
Stolberg, B., Grefve, Norrköping.

= 16.

Ledamöter, som erlägga årsavgift:

Ahlbom, F. E., Vinhandlande, Gefle,
Ahlgren, F., Fabrikör, Gefle,
Allgulander, S. P., Handlande, Gefle,

Amberger, F., Disponent, Gefle,
 Andersson, N. G., Stadsmäklare, Gefle,
 Arnell, H. W., Lektor, Upsala,
 Anjou, K., Kronofogde, Gefle,
 Belin, J. F., Skräddaremästare, Gefle,
 Berggren, C. W., Borgmästare, Gefle,
 Bergius, Gust., Handlande, Gefle,
 Berglund, C. J., Källarmästare, Gefle,
 Bergstrand, Aug., Handlande, Gefle,
 Berndtson, F. M., Konsul, Gefle,
 Brehmer, W., Öfverste, Södertelje,
 Brodin, O. A., Skeppsbyggare, Gefle,
 Brändström, R., Kommissionär, Gefle,
 Bäcklin, Rob., Läkare, Gefle,
 Böttiger, H., Bankdirektör, Gefle,
 Carlquist, C. A., Häradsskrifvare, Gefle,
 Cratz, E. A., Kronokassör, Gefle,
 Damm, Ivar, Lektor, Gefle,
 Delin, J. E., Grosshandlare, Gefle,
 Delin, Alfr., Kronolänsman, Kungsgården,
 Dybeck, Fr., Inspektor, Gefle,
 Edman, A., Bagaremästare, Gefle,
 Ekbohm, Albin, Kamrerare, Gefle,
 Engström, E., Grosshandlare, Gefle,
 Engwall, Ernst, Grosshandlare, Gefle,
 Engwall, Emil, Grosshandlare, Gefle,
 Engwall, V. T., Grosshandlare, Gefle,
 Enlund, E. H., Läroverksadjunkt, Gefle,
 Ericsson, E., Possessionat, Torsåker,
 Ericsson, Gust., Kamrer, Gefle,
 Ewerlöf, Hj., Bokhandlare, Gefle,
 Fogelberg, H., Löjtnant, Gefle,
 Forsberg, A., Kamrer, Forsbacka,
 Forsgren, H., Landskontorist, Gefle,
 Fyhrvall, O., Lektor, Gefle,
 Grundberg, C. W., Hamnkapten, Gefle,
 Göransson, A., Riksdagsman, Kungsgården,
 Göranson, C. F., Ingeniör, Sandviken,
 Göransson, Simon, Ingeniör, Gefle,
 Hagelin, Th., Fabrikör, Gefle,
 Hall, Fr., v. Lektor, Gefle,
 Haglund, J. W., Fabrikör, Gefle,
 Haglund, L., Fabrikör, Gefle,
 Hamilton, Hugo E. G., Landshöfding, Gefle,
 Humble, O. H., Kyrkoherde, Kungsgården,
 Hedberg, J., Bruksförvaltare, Kungsfors,
 Hedin, E. A., Stadsarkitekt, Gefle,
 Hedman, P. J., Fabrikör, Gefle,
 Hedvall, G., Redaktör, Gefle,
 Helander, A. L., Läroverksadjunkt, Gefle,
 Hellberg, L. G., Grosshandlare, Gefle,
 Herlenius, D., Kamrer, Gefle,
 Holmgren, P., Komminister, Gefle,

Holmstrand, Per, Vinhandlare, Gefle,
 Hultman, A., Apotekare, Gefle,
 Hålen, J., Rådman, Gefle,
 Hægerstrand, P. J., Konsul, Gefle,
 Höglind, V., Rådman, Gefle,
 Höglund, E., Disponent, Gefle,
 Insulander, G., Folkskoleinspektör, Gefle,
 Juhlin, E. G., Stadskamrer, Gefle,
 Kjellerstedt, N., Grosshandlare, Gefle,
 Kjellerstedt, P., Grosshandlare, Gefle,
 Kronberg, Erik, Grosshandlare, Gefle,
 Lagerholm, A. F., Kapten, Gefle,
 Larson, A., Förste provinsialläkare, Gefle,
 Larsson, C., Fotograf, Gefle,
 Larsson, E., Tulltjänsteman, Gefle,
 Lehman, M., Kammarskrifvare, Gefle,
 Lehman, O., Länsbokhållare, Gefle,
 Lidén, Th., Stadsfiskal, Gefle,
 Lilliehöök, G., Major, Storvik,
 Lindh, V., Disponent, Gefle,
 Lindeberg, W., Grosshandlare, Gefle,
 Lindgren, E., Brukspatron, Gefle,
 Lindgren, J. V., Rektor, Ume,
 Lundeberg, Aug., Bruksegare, Oslättfors,
 Lundvik, C., Öfveringeniör, Forsbacka,
 Lindholm, Th., Apotekare, Gefle,
 Lindström, E., Lasarettsläkare, Gefle,
 Ljungberg, H., Kontorschef, Gefle,
 Magnuson, Tord, Sandviken,
 Malmborg, O. von, Brandchef, Gefle,
 Martin, Bernh., Direktör, Gefle,
 Matton, A. V., Fabrikör, Gefle,
 Matton, E. A., Fabrikör, Gefle,
 Mattsson, A., Färghandlare, Gefle,
 Mattsson, H. A., Fabrikör, Gefle,
 Melinder, J., Grosshandlare, Gefle,
 Moberg, G., Major, Stockholm,
 Möller, C., Räntmästare, Gefle,
 Nilsson, J., Bryggare, Gefle,
 Nilson, N. J. A., Rektor, Gefle,
 Nilsson, A., Kommissionär, Gefle,
 Nilsson, O., Bryggare, Gefle,
 Nordén, N., Arkitekt, Gefle,
 Nordgren, Anders, Skeppshandlare, Gefle,
 Nordgren, E. A., Läderhandlare, Gefle,
 Nordin, R., Sparbanksdirektör, Gefle,
 Nordström, S., Grosshandlare, Gefle,
 Nordlander, K. G. A., Folkskoleinspektör, Gefle,
 Norman, A., Skeppsklarerare, Gefle,
 Odahl, C. A., Grosshandlare, Gefle,
 Olsson, C. R., Bryggmästare, Gefle,
 Olsson, J. E., Disponent, Gefle,
 Palmkrantz, C. A., Ingeniör, Gefle,

Petre, F. W., Konsul, Gefle,
 Post, A. von, Häradshöfding, Gefle,
 Prawitz, J., Direktör, Gefle,
 Rettig, Edv., Öfverstelöjtnant, Gefle,
 Rosenlöf, O. T., Organist, Ofvansjö,
 Sahlin, B., Agronom, Gefle,
 Sandelin, H., Grosshandlare, Gefle,
 Sandqvist, S. J., Borgmästare, Hudiksvall,
 Sandström, E. J., Disponent, Gefle,
 Sandström, G., Häradshöfding, Gefle,
 Schotte, A., Landsekreterare, Karlstad,
 Schulzenheim, D. von, Häradshöfding, Gefle,
 Sjöberg, A. Ferd., Fabrikör, Gefle,
 Sjöström, Gust. A., Fabrikör, Gefle,
 Sjöström, K., Målaremästare, Gefle,
 Sköldebrand, O. F., Kapten, Gefle,
 Smith, J. J., Landsekreterare, Gefle,
 Stenbeck, J. V., Grosshandlare, Gefle,
 Stenholm, J., Bankdirektör, Gefle,
 Ström, C. M., Landskamrer, Gefle,
 Sundell, V., Yrkesinspektör, Gefle,
 Sundin, Hj., Förvaltare, Sveden,
 Söderström, E. V., Ingeniör, Gefle,
 Tillberg, S., Källarmästare, Gefle,
 Trolle-Bonde, C. J., Trolleholm,
 Törnlund, J. P., Stads-kassör, Gefle,
 Unge, Ernst, Polismästare, Gefle,
 Unge, Hj., Major, Gefle,
 Wadman, C., Fabrikör, Gefle,
 Walin, G., Rådman, Gefle,
 Wallgren, C. A. F., Regementsintendent, Gefle,
 Weibull, K., Läkare, Gefle,
 Westergren, Isak, Grosshandlare, Gefle,
 Westin, E., Riksdagsman, Hamrånge,
 Westman, Ag., Ingeniör, Gefle,
 Wickberg, V., Apotekare, Gefle,
 Widmark, G., Major, Gefle,
 Vikander, Th., Postmästare, Gefle,
 Ångman, F. L., Kyrkoherde, Öster Fernebo,
 Öhman, Ernst, Kronobokhållare, Gefle.

= 149.

Styrelse:

Ordförande: *Hamilton, Hugo E. G.*
 v. d:o : *Rettig, John.*
 Sekreterare: *Fyhrvall, O.*
 Kassaman: *Stenholm, J.*

Innehåll: Borgmästare i Gefle, sid. 1. — Om finnarne i Gestrikland, sid. 26. —
 Ledamotsförteckning, sid. 35.